

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เรื่องความเชื่อต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม และผลจากการวิจัยจะได้นำไปใช้เป็นข้อมูล และข้อเสนอแนะแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบาย รวมทั้งการวางแผนพัฒนาชุมชนและทรัพยากรมนุษย์ ให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ผู้วิจัยได้สรุปขั้นตอนการวิจัยดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. สรุปผลการวิจัย
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

Rajabhat Mahasarakham University

1. เพื่อศึกษาระดับความเชื่อต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาความเชื่อต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคามที่มีความแตกต่างกันในด้านของเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่องความเชื่อต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

1. ความเชื่อต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมมีความเชื่ออยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่ามีความเชื่ออยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านการรักษาศีล และมีความเชื่ออยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ ด้านการให้ทาน และด้านการเจริญภาวนา

2. ผลการเปรียบเทียบทางสถิติของระดับความเชื่อต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า

2.1 ระดับความเชื่อต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ระหว่าง เพศชายและเพศหญิง โดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน โดยเพศหญิงมีความเชื่อต่อการทำบุญมากกว่าเพศชาย

2.2 ระดับความเชื่อต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มอายุระหว่าง อายุ 12-20 ปีบริบูรณ์ อายุระหว่าง 21-30 ปีบริบูรณ์ อายุระหว่าง 31-40 ปีบริบูรณ์ อายุระหว่าง 41-50 ปีบริบูรณ์ และ อายุ 50 ปีขึ้นไป โดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน โดยพุทธศาสนิกในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ที่มีอายุ 41-50 ปีขึ้นไป มีความเชื่อต่อการทำบุญด้านการรักษาศีลน้อยกว่า อายุ 50 ปีขึ้นไป และ อายุ 31-40 ปี และมีความเชื่อต่อการทำบุญมากกว่า อายุ 21-30 ปี และ อายุ 12-20 ปี ด้านการเจริญภาวนา พุทธศาสนิกอายุ 41-50 ปีขึ้นไป มีความเชื่อต่อการทำบุญน้อยกว่า อายุ 50 ปีขึ้นไป และ อายุ 31-40 ปี และมากกว่า อายุ 21-30 ปี และ อายุ 12-20 ปี

2.3 ระดับความเชื่อต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ที่มีการศึกษาในระดับ มัธยมหรือปวช. อนุปริญญาหรือปวส. และปริญญาตรีขึ้นไป โดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.4 ระดับความเชื่อต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ที่มีอาชีพเกษตรกร อาชีพลูกจ้างเอกชน อาชีพค้าขาย อาชีพรับราชการหรือพนักงานของรัฐ โดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.5 ระดับความเชื่อต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท รายได้ 5,001- 10,000 บาท และ รายได้ 10,001 บาท ขึ้นไป โดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน โดยพุทธศาสนิกในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ที่มีรายได้ 5,001 – 10,000 บาท มีความเชื่อต่อการทำบุญด้านการให้ทานน้อยกว่าพุทธศาสนิกชนที่มีรายได้ 10,001 บาทขึ้นไป และมีความเชื่อต่อการทำบุญมากกว่า พุทธศาสนิกชนที่มีรายได้ รายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท และพุทธศาสนิกที่มีรายได้ 5,001 – 10,000 บาท มีความเชื่อต่อการทำบุญด้านการรักษาศีล น้อยกว่า พุทธศาสนิกชนที่มีรายได้ รายได้ 10,001 บาทขึ้นไป และมากกว่า พุทธศาสนิกชนที่มีรายได้ รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท

อภิปรายผล

จากการวิจัย เรื่อง ความเชื่อต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ความเชื่อต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนา เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วพุทธศาสนิกชนมีความเชื่อต่อการทำบุญตาม บุญกิริยาวัตถุ 3 อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับพระมหาเอกนรินทร์ เอกนโร (วงษ์จันทร์) (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องบุญในพุทธปรัชญาเถรวาทและปรัชญาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก พบว่า ในพระพุทธศาสนาแบ่งวิธีปฏิบัติในการทำบุญไว้ 3 วิธี คือ การให้ทาน การรักษาศีล และการฝึกภาวนา ทั้ง 3 วิธีนี้ สามารถปฏิบัติได้พร้อมๆ กันซึ่ง หมายถึง การทำบุญในระดับปานกลาง การทำบุญนั้นต้องทำบ่อยๆ ด้วยการให้ทานเพื่อบรรเทาความโลภก่อน แล้วจึงรักษาศีลเพื่อบรรเทาโทสะ และโมหะอันเป็น รากเหง้าของความชั่ว การทำบุญด้วยการเจริญภาวนาถือเป็นการกระทำที่ดีที่สุด เพราะเป็นปัจจัยให้บรรลุผลขั้นสูงในพระพุทธศาสนา ได้ แต่ไม่สอดคล้องกับ Benedict (1943 : 95 อ้างถึงใน พรณี จัทรพลรักษ์, 2524 : 48) ได้ศึกษาวัฒนธรรมและพฤติกรรมของไทย (Thai culture and behavior) กล่าวว่า การสร้างวัดขึ้นใหม่ถือว่เป็นวิธีที่แน่ใจที่สุดในการทำบุญ แต่การซ่อมแซมวัดซึ่งคนอื่นสร้างไว้ นั้นถือว่เป็นการเพิ่มบุญของบุคคลอื่นให้มากขึ้น ดังนั้น คนที่จะมีความสุขในสวรรค์จึงมักจะสร้างวัดใหม่ขึ้นมามากที่จะบูรณะวัดเก่า และไม่สอดคล้องกับ Hanks (1962 : 78 อ้างถึงใน ยศ สันตสมบัติ, 2540 : 191) ได้กล่าวว่า เสรีภาพในสายตาของคนไทยขึ้นอยู่กับผลบุญที่ผู้ นั้นได้สะสมไว้ ผู้ที่ทำบุญมาดีก็จะเกิดมาเสวยสุขมีอำนาจวาสนาและมีอิสระเสรีที่จะทำตามใจปรารถนา แต่บุคคลที่สะสมบุญมาน้อยจะมีอำนาจต่ำ และต้องคอยพึ่งพิงผู้อื่นอยู่เสมอ อิสระเสรี และความสามารถในการกระทำของผู้ นั้นก็น้อยลงด้วย และไม่สอดคล้องกับ Potter (1967 : 63 อ้างถึงใน นฤจร อธิธิจักระจรัส, 2535 : 50-56) ได้ศึกษาโครงสร้างสังคมของชาวไทย (Thai peasant social structure) พบว่า ชาวบ้านบริจาคเงินทองสิ่งของให้วัด เพราะเชื่อว่ จะได้รับผลบุญเป็นการตอบแทน และเชื่อว่บุญจะกำหนดโชคชะตาให้คนที่ทำบุญไปเกิดในโลกหน้า ผู้ที่นำอาหารไปถวายพระหรือใส่บาตรมักเป็นกลุ่มสตรี โดยจัดวันละกลุ่ม ทุกกลุ่มจะมีหัวหน้าเป็นผู้หญิงมีฐานะดีผู้สูงอายุจะมีความกังวลเกี่ยวกับชีวิตในโลกหน้า จึงมักจะทำบุญก่อนที่จะตาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ การนำคำสอนของ

พระพุทธศาสนาไปสอนและ อบรมพุทธศาสนิกชนนั้น เน้นในเรื่องการให้ทานทางด้านวัตถุ มากเกินไป จึงอาจมีผลทำให้พุทธศาสนิกชนมีความเชื่อว่า การทำบุญโดยการให้ทานด้านวัตถุ เป็นสิ่งที่ดีที่สุด และมีผลต่อชีวิตในชาติหน้าโดยไม่เน้นย้ำการรักษาศีลและการเจริญภาวนา ไปพร้อมในขณะเดียวกัน

สาเหตุที่ระดับความเชื่อต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่า

1.1 ในเรื่องความเชื่อต่อการทำบุญอันประกอบด้วย การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนา นั้น ประชาชนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ว่า การทำบุญแบบไหนได้ ผลบุญมากกว่ากันจึงปฏิบัติรวมๆกันไป

1.2 พุทธศาสนิกชนอาจมีเวลาในการปฏิบัติแตกต่างกัน เช่น การให้ทานใช้เวลา ไม่มากนัก ส่วนการรักษาศีลและการเจริญภาวนาอาจใช้เวลามากกว่า ผลการแสดงความ คิดเห็นทั้ง 3 ด้าน โดยรวมจึงมีระดับปานกลาง

1.3 พุทธศาสนิกชนอาจมีข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการทำบุญ แบบใด ก็มีสวนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งสิ้น เช่น เวลาส่วนหนึ่งจะถูกใช้ไปในการประกอบอาชีพอื่นทำให้เวลาในการทำบุญลดลง หรือรายได้จากการประกอบอาชีพอาจไม่เอื้อต่อการทำบุญบ่อยๆ จึงมีผลทำให้ความเชื่อเกี่ยวกับการทำบุญอยู่ในระดับปานกลาง

สรุปได้ว่า ความเชื่อต่อการทำบุญโดยการให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญ ภาวนา ของพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลางนั้น มาจากเหตุผลด้านความเชื่อ ด้านเวลา และด้านประกอบอาชีพ

2. ผลการทดสอบสมมุติฐาน

ผลการเปรียบเทียบความเชื่อเกี่ยวกับการทำบุญของพุทธศาสนิกชนที่มีความแตก ต่างกัน ด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1 พุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม เพศชายและ เพศหญิงมีความเชื่อต่อการทำบุญ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐาน ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับอนุกุล คลังบุญครอง และพะละ เชาวรัตน์ (2531 : บทคัดย่อ) ได้ทำ การศึกษา ทศนคติของชาวอีสานต่อการทำบุญ พบว่า เพศชายอายุระหว่าง 29-74 ปี เพศหญิงระหว่าง 28-85 ปี มีทัศนคติต่อการทำบุญแตกต่างกัน โดยเพศหญิงมีความคาดหวัง ในการทำบุญที่มุ่งหวังในโลกนี้และโลกหน้า แต่เพศชาย ต้องการส่งเสริมทำนุบำรุงศาสนาให้ เจริญรุ่งเรือง แต่ไม่สอดคล้องกับบุญหนา จิมานัง (2545 : บทคัดย่อ) ซึ่งได้ทำการศึกษา เรื่อง

พฤติกรรมกรรมการทำบุญของชาวพุทธในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า เพศชายและเพศหญิงต่างมีพฤติกรรมกรรมการทำบุญเหมือนกัน คือ ทำบุญในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 67.2 และ 75.7 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าทั้งเพศชายและเพศหญิงต่างก็มี พฤติกรรมการทำบุญในระดับเดียวกัน

2.2 พุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ที่มีอายุแตกต่างกันมีความเชื่อต่อการทำบุญ โดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับบุญหนา จิรมานัง (2545 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษา เรื่อง พฤติกรรมการทำบุญของชาวพุทธในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ชาวพุทธอายุต่ำกว่า 30 ปี ส่วนมากเป็นช่วงวัยที่กำลังศึกษาและหางานทำ จึงยังไม่คิดจะทำบุญเพราะอยู่ในช่วงวัยที่กำลังสร้างฐานะให้กับครอบครัว และสอดคล้องกับเพ็ญแข ประจวบจันทึก และ อ้อมเดือน สดมณี (2539 : 32 -34) ซึ่งได้ศึกษา การยึดหลักทางศาสนาในการดำเนินชีวิตของชาวชนบทไทย และแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลง พบว่า กลุ่มคนอายุ 60 ปีขึ้นไป มีประสบการณ์เกี่ยวกับศาสนามากคิดเป็นร้อยละ 55.2 และมีกิจกรรมทางศาสนามากคิดเป็นร้อยละ 91.0 และสอดคล้องกับPotter (1967 : 63 อ้างถึงใน นฤจร อิทธิจิระจรัส, 2535 : 50-56) ศึกษาโครงสร้างสังคมของชาวไทย (Thai peasant social structure) พบว่า ผู้สูงอายุจะมีความกังวลเกี่ยวกับชีวิตในโลกหน้ามากจึงมักจะทำบุญก่อนที่จะตาย

2.3. พุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความเชื่อต่อการทำบุญโดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ไม่สอดคล้องกับบรรจง บรรจง (2536 : 377) ได้ศึกษาลักษณะทางศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของเยาวชนไทยจากชุมชนแผ่นดินทองในภาคใต้ พบว่า เยาวชนที่ได้รับการส่งเสริมความเป็น พุทธมามกะจากครอบครัวมาร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในชุมชนมาก มีการปฏิบัติทางศาสนาและคบเพื่อนอย่างเหมาะสมมากกว่าผู้ที่ได้รับการส่งเสริมความเป็นพุทธมามกะจากครอบครัวน้อย ร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในชุมชนน้อยเยาวชนหญิงที่บิดามีการศึกษาปานกลาง ถ้าได้รับการอบรมเลี้ยงดูสนับสนุนส่งเสริมเป็นพุทธมามกะจากครอบครัวมากจะมีความเชื่อภายในตนเองมากกว่าคบเพื่อนอย่างเหมาะสมมากกว่าและพฤติกรรมก้าวร้าวน้อย

2.4 พุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ที่มีอาชีพแตกต่างกันมีความเชื่อต่อการทำบุญ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับบุญหนา จิรมานัง (2545 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษา เรื่อง

พฤติกรรมกรรมการทำบุญของชาวพุทธในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า อาชีพไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการทำบุญของชาวพุทธ ชาวพุทธทุกอาชีพส่วนมากมีพฤติกรรมกรรมการทำบุญคล้ายคลึงกัน

2.5. พุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ที่มีรายได้แตกต่างกันมีความเชื่อต่อการทำบุญ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับอารียา เศวตามร์ (2542 : 83-85) ได้ศึกษาผ้าป่าข้าว : บทสะท้อนวิถีคิดของชุมชน สรุปได้ว่า การให้ความหมายแนวคิดการทำบุญของชาวบ้านในปัจจุบันมีสองแนวคิด แนวคิดแรกเป็นเรื่องของการแลกเปลี่ยนกลุ่มคนจนมองว่าการทำบุญจะมีผลต่อชาตินี้และชาติหน้า จะทำให้ความเป็นอยู่สุขสบาย กลุ่มคนที่มีฐานะปานกลาง คิดว่าการทำบุญจะมีผลต่อชาตินี้และชาติหน้าหรือไม่ก็ตาม แต่การทำบุญเป็นไปเพื่อสังคมหรือ เพื่อประโยชน์ของส่วนร่วมซึ่งจะทำให้ไม่ถูกติเตียนจากคนอื่นว่าเห็นแก่ตัว ส่วนกลุ่ม คนรวยให้ความหมายการทำบุญว่า ทำไปเพื่อสังคมและเป็นการแลกเปลี่ยนตอบแทนซึ่งกันและกัน ทำให้เห็นว่าทุกกลุ่มมองเห็นเหมือนกันว่าการทำบุญหมายถึง การแลกเปลี่ยนตอบแทน (Reciprocity) ที่ไม่เน้นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นหลัก แต่ไม่สอดคล้องกับบุญหนา จิมานัง (2545 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษา เรื่อง พฤติกรรมการทำบุญของชาวพุทธในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า รายได้ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการทำบุญของชาวพุทธ และแม้สถานภาพทางเศรษฐกิจจะเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมแตกต่างกัน แต่ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการทำบุญของชาวพุทธ

จากผลการเปรียบเทียบทางสถิติ พบว่า พุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ที่มีความแตกต่างกันด้านเพศ อายุ และรายได้ มีความเชื่อต่อการทำบุญแตกต่างกันและผู้ที่มีความแตกต่างกันในด้านระดับการศึกษาและอาชีพ มีความเชื่อต่อการทำบุญไม่แตกต่างกันอาจเป็นเพราะว่า

1. โอกาสในการทำบุญแตกต่างกัน กล่าวคือ ชายมีโอกาสในการทำบุญน้อยกว่าหญิงทั้งนี้เพราะ เพศชายอาจใช้เวลาในการประกอบอาชีพมากกว่าเพศหญิง และมอบหน้าที่ในการทำบุญให้กับหญิงเป็นส่วนใหญ่ เช่น สามีเป็นผู้ทำงานนอกบ้านภรรยาทำงานบ้านจึงมีเวลาในการทำบุญมากกว่า และทำให้เพศหญิงมีความเชื่อว่าการทำบุญมีผลต่อตนเองในโลกหน้ามากกว่าชาย

2. ผู้มีอายุมากมีโอกาสในการทำบุญมากกว่าผู้มีอายุในวัยทำงานและวัยเรียน จึงทำให้ระดับความเชื่อต่อการทำบุญของผู้มีอายุมากมีระดับสูง ส่วนผู้ที่อยู่ในวัยทำงานและวัยเรียนจะใช้เวลาในการประกอบอาชีพและเวลาในการเรียนมากกว่าที่จะคิดเรื่องการทำบุญ
3. ผู้มีรายได้มากมีความพร้อมในการทำบุญมากกว่าผู้มีรายได้ได้น้อย จึงทำให้มีเวลาในการทำบุญคือ การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนา มากกว่าผู้มีรายได้ได้น้อย ยิ่งไปกว่านั้นผู้มีรายได้มากหรือผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีไม่มีความกังวลด้านอื่น ๆ หรือมีน้อยกว่าผู้มีรายได้ได้น้อย จึงมีผู้มีรายได้ต่างกันมีระดับความเชื่อต่อการทำบุญต่างกัน
4. ผู้ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีโอกาสที่จะได้รับคำสอนเรื่องการทำบุญไม่แตกต่างกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งคำสอนเรื่องการทำบุญเป็นคำสอนเดียวกันมีเนื้อหาสาระเหมือนกันผู้ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันได้รับคำสอนที่เหมือนกันจึงมีระดับความเชื่อต่อการทำบุญไม่แตกต่างกัน
5. พุทธศาสนิกชนไม่ว่าจะประกอบอาชีพโดยอ้อมอยู่ภายใต้ประเพณีวัฒนธรรมที่เหมือนกันโอกาสที่จะทำบุญไม่แตกต่างกัน ประกอบกับสังคมไทยเป็นสังคมแบบเกื้อกูลมีการทำบุญที่เป็นลักษณะการรวมกัน จะเห็นได้จากการทำบุญตามประเพณีของแต่ละเดือน ผู้ที่มีความแตกต่างกันด้านอาชีพมีโอกาสที่จะรวมกันทำบุญ จึงเป็นผลทำให้ผู้มีอาชีพแตกต่างกันมีระดับความเชื่อในการทำบุญไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1. สถาบันครอบครัว ควรส่งมอบบรมลูกหลานให้เห็นความสำคัญของการให้ทานและการเจริญภาวนา
 - 1.2. สถาบันการศึกษา ควรเพิ่มหลักการสอน การปฏิบัติในวิชาศีลธรรมอย่างชัดเจน และสามารถปฏิบัติได้จริงเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ความสำคัญในการทำบุญทั้ง 3 ทาง คือ การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ทานและ

การเจริญภาวนา นั้น สถาบันการศึกษาโดย ครู อาจารย์ ต้องเป็นผู้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง โดยเป็นผู้นำในการปฏิบัติอย่างจริงจัง

1.3. สถาบันศาสนา เช่น วัด หรือสถานปฏิบัติธรรม ควรเพิ่มกิจกรรมจากเดิมที่ เน้นการทำบุญด้วยการให้ทานเป็นหลัก ปรับเปลี่ยนเป็นการให้ความสำคัญการเจริญภาวนา

1.4. ส่วนราชการ โดยเฉพาะส่วนราชการที่รับผิดชอบ ควรมีการกำหนดนโยบาย ในการส่งเสริมการทำบุญของประชาชนใหม่ให้สอดคล้องกับบุญกิริยาวัตถุ 3 อย่างแท้จริง โดยสนับสนุนให้เพิ่มการเจริญภาวนา

ผู้วิจัยเชื่อว่าถ้าทุกสถาบันได้ร่วมมือกันอย่างจริงจังแล้วความเชื่อในการทำบุญ ตามบุญกิริยาวัตถุ 3 ของพุทธศาสนิกชนจะต้องเป็นไปตามหลักพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการนำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากการทำวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยที่มีประชาชนทั่วไปเป็นประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ครั้งต่อไปควรมีการทำวิจัยโดยมีกลุ่มประชาชนเฉพาะเป็นกลุ่มตัวอย่าง เช่น กลุ่มข้าราชการ กลุ่มนักเรียนนักศึกษา กลุ่มแม่บ้าน หรือพระสงฆ์ เพื่อจะได้ทราบว่ากลุ่มคน เหล่านี้มีความเชื่อต่อการทำบุญตามบุญกิริยาวัตถุ 3 อย่างไร

2.2 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อในการทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขต อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม หรืออำเภออื่นๆในเขตจังหวัดมหาสารคาม

2.3 ควรมีการทำวิจัยถึงสาเหตุของความเชื่อในการทำบุญของพุทธศาสนิกชน ที่แตกต่างกันระหว่าง เพศ อายุ และรายได้